JÁCHYMOVSKO | POSTMONTÁNNÍ KRAJINA

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Dědictví zaniklých krajin

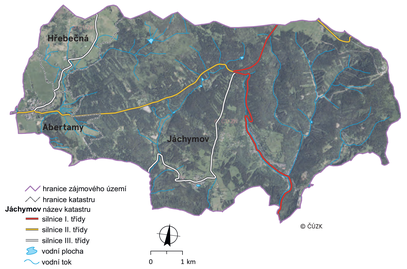

01 **Přehledová mapa zájmového území. Mapový podklad: Data50, Ortofoto, 2019. © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz.**

02 **Seshora: Po ukončení těžby a odsunu německého obyvatelstva dnes na rozsáhlých planích Krušných hor převládají extenzivně využívané pastviny. Na opuštěné půdě se uchytily četné náletové dřeviny. ■ Opuštěná mohutná budova školy v Hřebečné. Hřebečná měla do roku 1945 více než 1 000 obyvatel a školu navštěvovalo až několik set dětí. ■ Vstupní portál štoly Kryštof, součást dolu Mauricius.**

STABILNÍ KATASTR (1842)

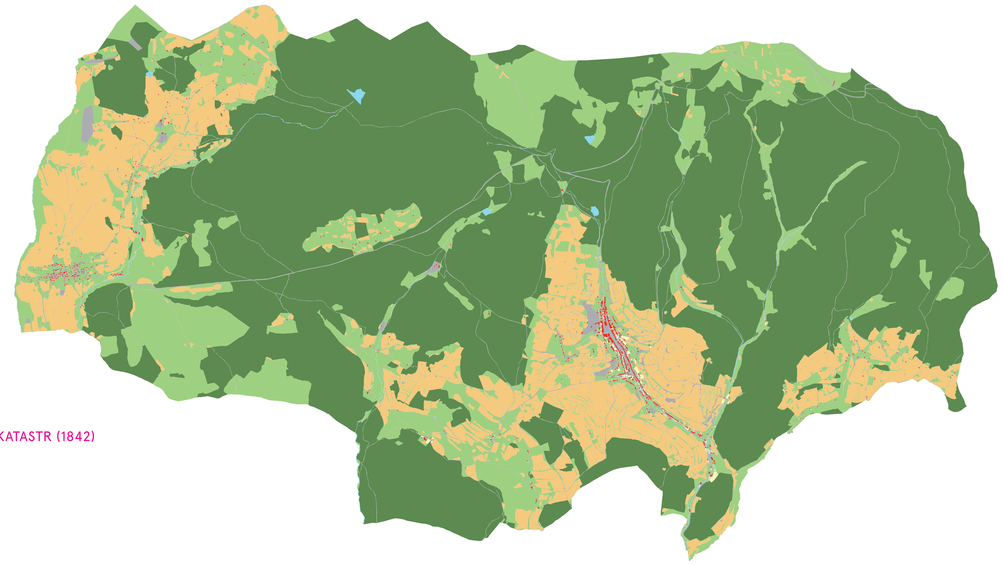

SOUČASNÝ STAV (2019)

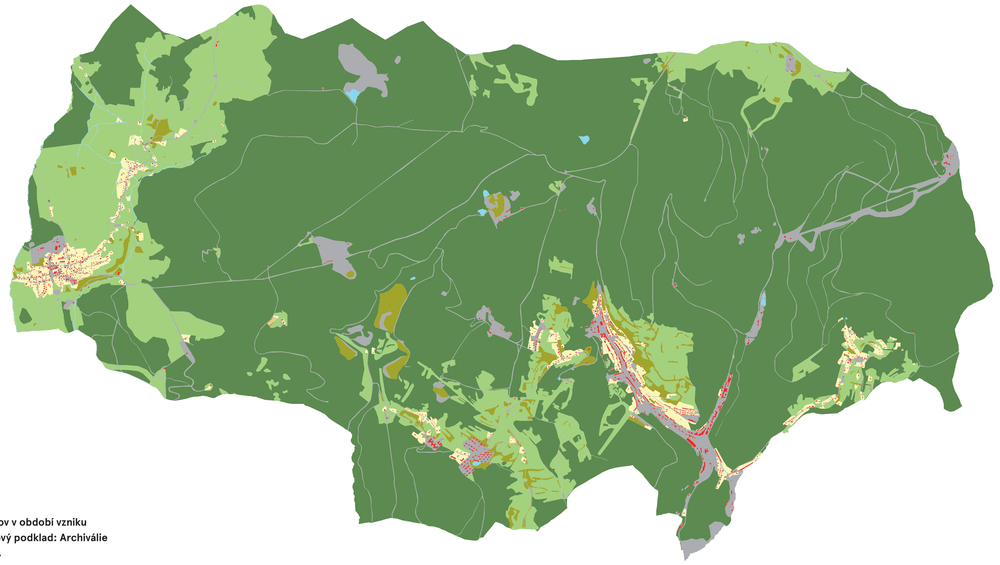

03 **Využití krajiny v katastrech Albertamy, Hřebečná a Jáchymov v období vzniku map stabilního katastru (1842) a v současnosti (2019). Mapový podklad: Archiválie Ústředního archivu zeměměřictví a katastru, www.cuzk.cz.**

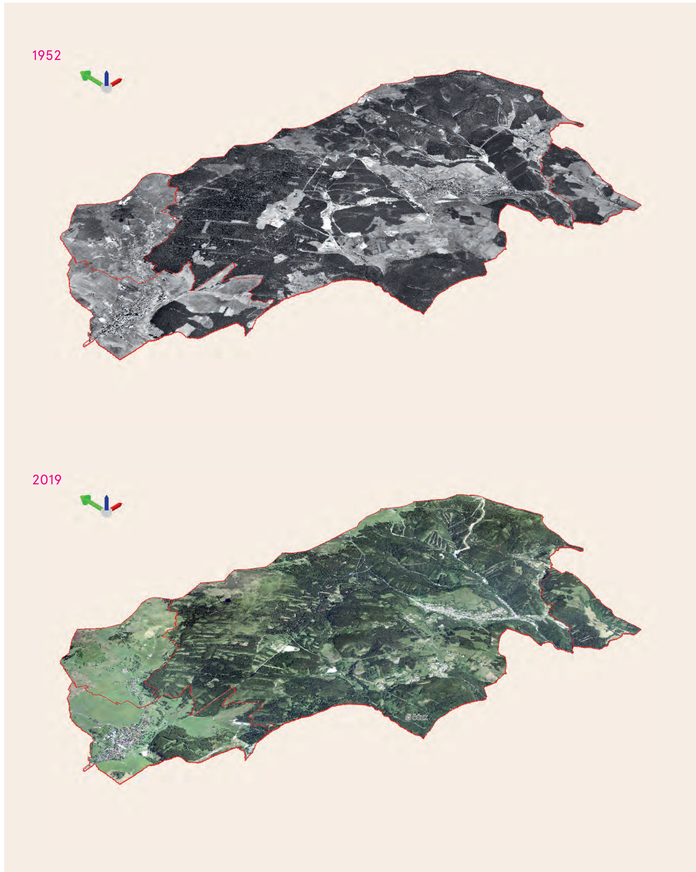

04 **Modely krajiny – Jáchymovsko v letech 1952, 2019. Letecké měřické snímky VGHMÚř Dobruška, © MO ČR, 2019; Ortofoto 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz.**

Změny využití krajiny mezi lety 1842 (stabilní katastr) a 2019 (současný katastr)

Kategorie využití půdy	rozloha 1842 (%)	rozloha 2019 (%)	změna (procentní body)
zastavěné plochy	0,30	0,52	0,23
ostatní plochy	2,37	5,19	2,81
vodní plochy	0,33	0,21	-0,12
lesní plochy	61,38	75,01	13,63
orná půda	16,00	0,01	-15,99
trvalé travní porosty	19,52	15,29	-4,22
trvalé kultury	0,10	1,86	1,76
opuštěná půda	0,00	1,90	1,90

JÁCHYMOVSKO – POSTMONTÁNNÍ KRAJINA TĚŽBY URANOVÉ RUDY

Jáchymov zaznamenal ohromný rozmach v 16. století v souvislosti s těžbou bohatých ložisek stříbra. V roce 1535 byl s 18 000 obyvateli druhým nejlidnatějším městem Čech po Praze. Těžba stříbra, později již méně významná, trvala do 19. století, kdy se k němu přidala těžba uranu, radia a bismutu.
Za objev radia v jáchymovské uranové rudě získala Marie Curie-Skłodowská Nobelovu cenu. Těžba uranové rudy probíhala v Jáchymově a jeho okolí hlavně v letech 1939–1962, kdy na jaderné projekty nacistů navázal komunistický režim. Vytěžená uranová ruda se odvážela do Sovětského svazu.
Za druhé světové války zřídila nacistická správa při uranových dolech v prostoru Jáchymova pracovní zajatecké tábory, v nichž byli drženi francouzští a sovětští váleční zajatci. V letech 1945–1950 v nich naopak pobývali němečtí váleční zajatci. Od roku 1950 byly přeměněny na tábory nucené práce, v nichž byli drženi vězni (zejména političtí) jako nesvobodná levná pracovní síla. V roce 1953 bylo na Jáchymovsku v celkem patnácti táborech vězněno 12 000 politických vězňů.
Podobně jako Jáchymov také Abertamy a Hřebečná vznikly jako hornické osady v 16. století na ložiskách stříbra a cínu. Důl Mauritius nad Hřebečnou byl nejslavnějším cínovým dolem Krušných hor, cínová ruda se v něm těžila po 400 let v letech 1545–1944. Po odsunu německého obyvatelstva po 2. světové válce nebyla horská krajina nad Jáchymovem pro malý zájem a drsné podmínky dostatečně dosídlena a menší obce (Ryžovna, Myslivny, Arnoldov) zcela zanikly. Jejich domy včetně kostela, kaple či hřbitova byly srovnány se zemí. Skončilo také horské zemědělství, které se tu provozovalo až do výšky 1 000 m nad mořem. Větší sídla jako Abertamy nebo Hřebečná sice zůstaly stát, ale zažívaly urbanistický i populační úpadek. Dodnes je v nich řada opuštěných chátrajících domů.
Současná horská krajina nad Jáchymovem ztratila svou významnou produkční funkci, hornickou i zemědělskou. Zvýšil se podíl lesních porostů, orná půda prakticky zanikla, na rozsáhlých planinách nad Abertamy a Hřebečnou se rozkládají extenzivně využívané pastviny. Bývalá prvořadá produkční funkce krajiny byla postupně nahrazena funkcí rekreační, sportovní a turistickou. V areálu bývalého dolu Eduard nad Jáchymovem se dnes nacházejí tratě a střelnice na biatlon. V okolí Jáchymova a Abertam je několik lyžařských vleků a sjezdovek a sedačková lanovka na Klínovec. Přes Abertamy a Hřebečnou prochází hlavní Krušnohorská běžecká magistrála. Přes rozvoj turistiky a rekreace, a to i přeshraniční, si však území i 75 let po válce ponechává rysy zanedbaného sudetského pohraničí.
V krajině je množství opuštěných hornických a průmyslových objektů, těžební odvaly, haldy, které zarůstají náletovým lesním porostem.

Jáchymovsko – postmontánní krajina těžby uranové rudy. Specializovaná mapa s odborným obsahem N_{map} – výstup Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 („NAKI II"); financováno MK ČR pod identifikačním kódem DG18P02OVV008. Název projektu: „Dědictví zaniklých krajin: identifikace, rekonstrukce a zpřístupnění". Příjemce: Univerzita Karlova – Přírodovědecká fakulta, Ovocný trh, 560/5, 116 36 Praha 1. Hlavní řešitel projektu: doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D. Autoři mapy: Lucie Kupková, Zdeněk Lipský, Markéta Potůčková, Eva Štefanová, Miroslav Čábelka, Dušan Romportl, Tomáš Chuman, Tomáš Janík, Jaroslav Vojta. Praha, srpen 2020.

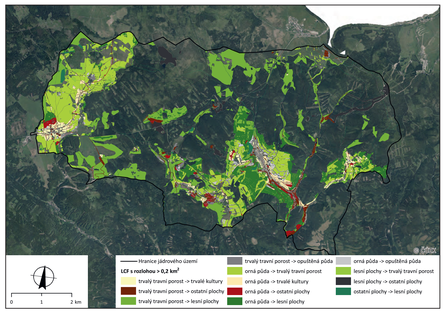

05 **Změny využití krajiny mezi lety 1842 a 2019 pro plochy s rozlohou větší než 0,2 km². Ortofoto © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz.**

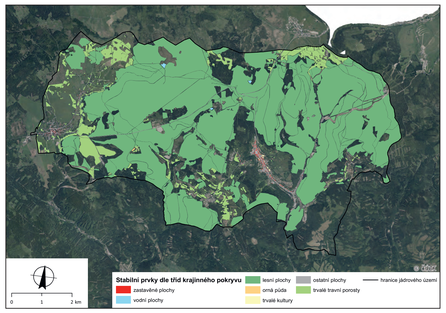

06 **Mapa stabilních prvků využití krajiny mezi lety 1842 a 2019. Ortofoto © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz.**

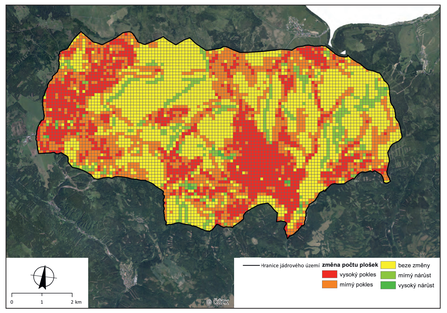

07 **Změna struktury krajiny – počtu plošek – mezi lety 1842 a 2019. Ortofoto © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz.**